

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

DIPLOMSKO DELO

Nina Lubej

Maribor, 2019

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

Diplomsko delo
VLOGA LUTKE V VRTCU

Mentorica:
izr. prof. Sabina Šinko

Kandidatka:
Nina Lubej

Maribor, 2019

Lektorica:

Ana Mestnik, dipl. geog. (UN) in dipl. slov. (UN)

Prevajalka:

Ksenija Smolič, dipl. angl. (UN) in dipl. slov. (UN)

ZAHVALA

Zahvaljujem se izr. prof. Sabini Šinko za strokovno pomoč in usmerjanje pri izdelavi diplomskega dela.

Iskrena zahvala gre moji družini za vso podporo in spodbudo v času študija ter pisanja diplomske naloge.

Posebej hvala prijateljicama Nini in Špeli, ki sta me vedno podpirali, spodbujali in verjeli vame.

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Nina Lubej, roj. 27. 03. 1995 v Slovenj Gradcu, študentka Pedagoške fakultete v Mariboru, smer Predšolska vzgoja, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom *Vloga lutke v vrtcu* pri mentorici izr. prof. Sabini Šinko avtorsko delo. V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

(podpis študentke)

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Diplomsko delo z naslovom Vloga lutke v vrtcu je teoretično delo, napisano na podlagi strokovne literature. Obravnava teme se začne s predstavitvijo lutke, načini njene uporabe v vrtcu in opisom posameznih vrst lutk. V nadaljevanju je predstavljena vloga lutke pri razvoju otroka. Podrobneje smo se osredotočili na njeno vlogo v igralnici, kako lutka pomaga vzgojitelju pri njegovem vzgojno-izobraževalnem delu in kakšna je pozitivna vloga lutke na otroka. Sledi poglavje v katerem smo opisali vpliv lutke na otrokov čustveni, socialni in spoznavni razvoj. V zadnjem delu pa smo se dotaknili področja, na katerega lutka vpliva s svojo čarobno močjo.

Ključne besede: lutka, otrok, vzgojitelj, vpliv lutke, razvoj otroka, čarobna moč lutke

ABSTRACT AND KEY WORDS

Diploma thesis titled *The role of a puppet in a nursery school* is a theoretical work, written based on the basis of scientific literature. The discussion of this topic begins with the presentation of the puppet, the ways of its use in a nursery school and the description of different types of puppets. The role of a puppet in the development of a child is presented in the following chapter. The focus is more on its role in a playroom, how the puppet helps the educator in his educational work and what is the positive role of the puppet on the child. This is followed by a chapter in which the influence of the puppet on a child's emotional, social and cognitive development is described. In the last part, the thesis touches upon the area on which the puppet is influenced by its magic power.

Key Words: puppet, child, educator, puppet influence, child development, magical power of the puppet

KAZALO

1	UVOD	1
2	NAMEN	2
3	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	2
4	METODOLOGIJA	2
4.1	Raziskovalne metode	2
4.2	Uporabljeni viri	2
5	OBRAVNAVA TEME	3
5.1	Lutka	3
5.1.1	Lutka v vrtcu	4
5.1.2	Načini uporabe lutk v vrtcu	5
5.2	Vrste lutk	10
5.2.1	Ročne lutke	10
5.2.2	Prstne lutke	11
5.2.3	Ploske lutke	13
5.2.4	Mimične lutke	14
5.2.5	Senčne lutke	15
5.2.6	Lutke na palici	17
5.2.7	Lutke na nitkah	18
5.2.8	Maske	20
5.3	Vloga lutke pri razvoju otroka	21
5.3.1	Lutka v igralnici	21
5.3.2	Lutka in vzgojitelj	22
5.3.3	Lutka in otrok	24
5.4	Otrokov razvoj ob igri z lutko	27
5.4.1	Vpliv lutke na čustveni razvoj	27
5.4.2	Vpliv lutke na socialni razvoj	28
5.4.3	Vpliv lutke na spoznavni razvoj	30
5.5	Čarobna moč lutke	31
5.5.1	Razvoj domišljije	31
5.5.2	Spodbujanje ustvarjalnosti	33
5.5.3	Lutka za razvoj govora	35
5.5.4	Lutka kot motivator	36

5.5.5 Lutka kot terapevtsko sredstvo	37
5.5.6 Lutka kot pomoč pri reševanju težav.....	38
5.5.7 Lutka kot pomoč pri uresničevanju drugih ciljev.....	38
6 SKLEP	40
LITERATURA.....	42

KAZALO SLIK

Slika 1: Spontana igra z lutko.....	5
Slika 2: Priprava prizora s senčnimi lutkami.....	6
Slika 3: Pripovedovanje zgodbe z lutko	7
Slika 4: Učenje umivanja zob s pomočjo lutke	8
Slika 5: Izdelovanje lutk	9
Slika 6: Ročna lutka	11
Slika 7: Prstne lutke	12
Slika 8: Ploske lutke	13
Slika 9: Mimične lutke	14
Slika 10: Senčne lutke	16
Slika 11: Lutke na palici	18
Slika 12: Lutka na nitkah.....	19
Slika 13: Maska.....	20
Slika 14: Spoznavanje novih vsebin z lutko	23
Slika 15: Komunikacija preko lutk med vzgojiteljem in otrokom	25
Slika 16: Animacija lutke	32
Slika 17: Izdelovanje scene	33
Slika 18: Igra z lutkami in sceno, katere so otroci izdelali sami.....	34
Slika 19: Lutka kot motivator otrok.....	36
Slika 20: Lutka kot terapevtsko sredstvo.....	37
Slika 21: Ples s telesnimi lutkami.....	39

1 UVOD

Lutke imajo posebno moč in energijo, zato so za otroka izredno privlačne. S svojim humorjem, liričnostjo in intimnostjo oživijo otroške duše. V predšolskem obdobju se otrok razvija fizično, intelektualno, čustveno in družbeno. Vzgojitelju so lutke v veliko pomoč, saj se tako lažje približajo otroku ter mu pomagajo pri uresničevanju učnih in drugih zastavljenih ciljev. Lutke so motivacijsko sredstvo in imajo veliko koristi pri otrokovem razvoju. V pedagoškem procesu se lahko lutko uporabi na različne načine. Lutka v rokah vzgojitelja postane čudežno bitje, ki ji otrok lahko zaupa in skozi njo vzpostavi odnos z okoljem. Pri vzgojno-izobraževalnem delu v vrtcu lahko uporabimo različne vrste lutk. Lutke izbiramo glede na starost otrok ter izbrano dejavnost. Zlahka jo uporabimo v vsakem trenutku, okolju in za različne dejavnosti, zato velja kot odličen didaktičen pripomoček.

Lutka ima močan vpliv na otroka na več različnih ravneh. Njen vpliv na otrokov čustveni razvoj je izrednega pomena. Preko igre z lutko lahko pozitivno vplivamo na otrokovo čustvenost. Otrok se z lutko identificira in preko igre z njo zaigra različne situacije, ki so nanj naredile močan vtis. Na ta način lahko vzgojitelj prepozna otrokova čustva, ki jih ob teh situacijah doživlja. Socialni razvoj otroka se začne ob rojstvu in je zelo kompleksen proces. Sprva si otroci razvijejo predvsem sposobnost reševanja problemov, poveča pa se tudi sposobnost komuniciranja. Z lutko se otroci učijo sodelovanja z drugimi vrstniki, komunikacije, socializacijskih spretnosti, izboljšujejo svoje individualne zmožnosti, širijo besednjak in izgrajujejo socialni jaz. V predšolskem obdobju je spoznavni razvoj izredno hiter in je v tesni povezavi s čustveno-osebnostnim razvojem. Lutkovne dejavnosti omogočajo otroku, da izhaja iz samega sebe.

Lutka velja za odlično motivacijsko sredstvo. Z njo si lahko pomagamo v najrazličnejših situacijah, zato pravimo, da ima čudežno moč.

2 NAMEN

Namen diplomske naloge je preučiti, kakšno vlogo ima lutka na otroka v vrtcu, kako vpliva na otrokov čustveni, socialni in spoznavni razvoj ter kakšna je njena čarobna moč.

3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Raziskovalna vprašanja, ki smo si jih zastavili so: Ali je lutka res pomembno vzgojno sredstvo?; Kako lutka vpliva na otrokov čustveni, socialni in spoznavni razvoj?; Pri katerih situacijah/dejavnostih nam je lutka lahko v veliko pomoč?.

4 METODOLOGIJA

4.1 Raziskovalne metode

Pri izdelavi diplomskega dela smo uporabili deskriptivno metodo pedagoškega raziskovanja.

4.2 Uporabljeni viri

Uporabili smo primarne in sekundarne vire.

5 OBRAVNAVA TEME

5.1 Lutka

Lutka je gledališki, snovni odrski simbol, ki predstavlja dramski lik in je voden neposredno ali posredno s pomočjo lutkarja. Lutka ni znak dramskega igralca ali njegov nadomestek, ampak je glavno izrazno sredstvo lutkovnega gledališča (Trefalt, 1993). Beseda lutka ni namenjena le otrokom, ampak je njen pomen večnamenski. Je metodološko in didaktično pomagalo, prisposoba lepega in grdega ter odpira pot do ustvarjanja in raziskovanja (Kreft, 1992).

Lutke imajo posebno moč in energijo, ki jo zmorejo le one, zato so za otroke izredno privlačne. Ni bistvo v estetsko dodelani lutki, ki jo kupimo v trgovini ali jo vidimo na profesionalnih uprizoritvah, ampak lahko govorimo tudi o preprostih lutkah, ki jih otroci naredijo sami ali s pomočjo vzgojitelja. Lutke nato oživijo in postanejo čisto nova oseba. Velikokrat se zmotimo in mislimo, da otroka prepričajo, ga pripravijo za spontano komunikacijo in motivacijo za učenje, le vrhunsko dodelane lutke, vendar to ni res (Korošec in Majaron, 2006).

Lutka s svojim humorjem, liričnostjo in intimnostjo oživi otroške duše. Tako se lahko odrasli lažje približamo otrokom (Bastašić, 1990). Lutke intelektualno pripravijo otroke in so močan motivator v učnem procesu. Razbijejo ovire v igralnici in ustvarijo zabavno okolje. Pripomorejo pa tudi k izboljšanju komunikacijskih veščin, premagovanju jezikovnih ovir in učenju samokontrole (Kivanc Caganaga, 2015).

S tako velikim poudarkom na elektronskih medijih za otroke, se v današnjem času pogosto spregledajo igre z lutko. To je velika škoda, saj lutka tako doma kot tudi v vrtcu predstavlja veliko koristi za otrokov razvoj. Lutka ni le izobraževalno sredstvo, ki povezuje igro z učenjem, temveč nudi oporo tudi na ostalih področjih otrokovega razvoja (Sirigatti, 2014).

5.1.1 Lutka v vrtcu

Predšolsko obdobje je ključna faza življenja, v katerem se otrok razvija fizično, intelektualno, čustveno in družbeno. Mentalne in telesne sposobnosti otrok napredujejo v visoki stopnji od rojstva do starosti šestih let. V tem času začnejo otroci komunicirati s svetom, še posebej s svojo družino, se srečujejo z novimi ljudmi in vstopijo v vrtec, ki je prvi korak vstopa otroka v zunanji svet (Kivanc Caganaga, 2015).

Otrok se z lutko sreča zelo zgodaj. Če ne prej, pa ob vstopu v vrtec. Lutka lahko vzgojitelju že prvi dan pomaga sprejeti otroke in pregnati ločitveni strah, saj se prijazno zanima za vsakega posameznega otroka ali njegovo igračo, ki ga spremlja v novo okolje. Otrok lahko lutki zaupa svoje težave in skozi njo vzpostavlja simbolično kombinacijo z okoljem, zato lutka v njegovih rokah postane glavna avtoriteta (Korošec in Majaron, 2002).

Lutka je razigrana, radovedna, navihana, živahna, včasih tudi žalostna oseba, ki je z otroki skoraj vsak dan. Z njimi je ob različnih priložnostih, kot so jutranji krog, ob pripovedovanju pravljic za lahko noč, ob učenju in prepoznavanju učnih vsebin, utrjevanje glasu, pri spoznavanju in dogovarjanju pravil v igralnici ali pa je lutka z otroki kar tako. Velikokrat lutka reši vzgojitelja iz zagate, v kateri se nepričakovano znajde. Otroci ji verjamejo vsako besedo in prav tako verjamejo, da lutka spi, jih opazuje, posluša, se z njimi uči in igra (Korošec, 2006).

5.1.2 Načini uporabe lutk v vrtcu

Renfro in Hunt (1982) izpostavljata šest različnih načinov oziroma vrst dejavnosti z lutko, ki se odvijajo v pedagoškem procesu. To so (Korošec, 2006):

- spontana igra z lutko,
- priprava prizorov z lutko,
- pripovedovanje z lutko,
- pogovarjanje skozi lutko,
- učenje in poučevanje z lutko,
- izdelava lutke.

Spontana igra z lutko je preprosta oblika lutkarstva, do katere pride spontano, brez posredovanja odraslih. Otrok se pri igri svobodno in sproščeno pogovarja z lutko. Lahko se igra z več lutkami hkrati in med igro spreminja različne vloge. Pri tem gre za simbolno igro, kjer lahko v interakciji sodelujeta dva otroka, vsak s svojo izbrano lutko. Seveda lahko pri takšni igri eksperimentira tudi več otrok npr.: za mizo, v lutkovnem kotičku, pred ogledalom ... Otroci so si sposobni tudi sami pripraviti lutkovni oder, ki je lahko miza, škatla, stol, lutkovni kotiček ali kaj drugega (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Slika 1: Spontana igra z lutko

Priprava prizorov z lutko je dejavnost, ki mora biti pod vodstvom odrasle osebe. Ta s tehnikami kreativne lutkovne drame usmerja otroke k pripravi lutkovnih prizorov na osnovi domišljije, resničnega življenja, glasbe, zgodbe ali poezije. Prizori naj se pripravljajo ob gibanju in improviziranih dialogih, saj se otroci tako svobodno gibajo po prostoru in raziskujejo gibanje svojega telesa v odnosu do lutke. Ker ni določenega besedila in scenarija, ki bi se ga morali naučiti na pamet, otroci svobodno prispevajo svoje ideje in dialoge. Pomembno je, da vzgojitelj ni pod pritiskom nastopa, saj tako prepusti otroke k lastni ustvarjalnosti. Otroci lahko svoje prizore ali celo predstavo pokažejo oz. zaigrajo svojim vrstnikom, drugi skupini ali staršem, saj je tukaj občinstvo nujno (prav tam).

Slika 2: Priprava prizora s senčnimi lutkami

Pripovedovanje z lutko: gre za preprosto pripovedovanje zgodb z lutkami. Vzgojitelj ima možnost, da z kreativno interpretacijo ustvari magičen svet za otroke in z otroki. Zgodbo doživimo iz popolnoma drugega zornega kota, kadar jo pripoveduje nekdo v prvi osebi. Tu ne potrebujemo nastopa pred občinstvom, temveč gre za neformalni prizor in predstavitev zgodbe iz literature. Tu je prisoten pristen dialog med lutkami

in otroki, ki ga pri branju ali pripovedovanju zgodbe ne zaznamo. V lutkovne junake se otroci vživijo, jih sprašujejo in spodbujaj ter like globlje doživijo (prav tam).

Slika 3: Pripovedovanje zgodbe z lutko

Pogovarjanje skozi lutko temelji na emocionalnem in socialnem razvoju otroka. Če otroci z besedami ne znajo opisati svojih misli, ne pomeni, da ne zmorejo izraziti tudi svojih doživetij in čustev. Da se bodo otroci lažje izrazili, jim moramo ponuditi le pravi medij. Pri tem nam je lutka v veliko pomoč. Otroku predstavlja lutka nekakšen ščit, zato bo z lutko ali skozi svojo lutko bolj sproščeno spregovoril ter se počutil manj izpostavljenega v komunikaciji. Ko vzgojitelj animira lutko, otrok vanjo usmeri vso svojo pozornost in na vzgojitelja čisto pozabi. S tem so v medsebojni komunikaciji podrti vse ovire (prav tam).

Učenje in poučevanje z lutko: že preproste likovne tehnike so nam v pomoč pri dvigu motivacije za delo, pri doseganju kurikularnih ciljev, pri razumevanju in pomnjenju snovi, hkrati pa prispevajo k večji zainteresiranosti otrok za sodelovanje. Otroci se ob igri z lutko in njeni

izdelavi učijo celostno, saj vzgojitelj z njimi na vznemirljiv in zanimiv način posreduje informacije (prav tam).

Slika 4: Učenje umivanja zob s pomočjo lutke

Izdelava lutke: otrok mora imeti pri izdelavi lutke dovolj svobode, saj bo le na ta način oblikoval njen značaj po svoje. Možnost izražanja čustev, želja in misli nudi otroku že sama izdelava lutke, zato otroku ni pomembno, kako njegova lutka zgleda. Pomembno je, da verjame, da je naredil leva, čeprav mu ni nič podoben. Njegovo kreacijo smo dolžni sprejeti in vanjo verjeti brez obsojanj. Da spodbudimo njegovo domišljijo, mu lahko zastavljamo različna vprašanja, nikakor pa ne smemo z nepotrebnimi komentarji prekinjati njegovih idej. Vzgojiteljeva senzibilnost je zelo pomembna. Upoštevati mora otrokovo ustvarjalnost in poskrbeti, da bo pravilno uskladil zahtevnost izdelave z otrokovimi sposobnostmi. Ob izdelavi lutke otrok razvija fino motoriko, koordinacijo roka-oko, širi svoje znanje, izraža čustva, spoznava različne materiale ... Otrok bo najbolj cenil tisto lutko, ki jo je izdelal sam in z njo vzpostavil pristen in intimen odnos (prav tam).

Slika 5: Izdelovanje lutk

Na vodenje lutk se lahko odlično pripravimo le s preprosto pripravo. Da bi jih uspešno vodili v igralnici, ne potrebujemo posebnih veščin, ni nam treba biti »igralec« in ne potrebujemo pretiranega proračuna (Crepeau in Richards, 2003).

5.2 Vrste lutk

Če želimo za neko dejavnost izbrati pravo vrsto lutk, moramo poznati posebnosti posamezne vrste in njene dobre ter slabe lastnosti. V nadaljevanju so predstavljene vrste lutk, ki jih lahko uporabimo med vzgojno-izobraževalnim delom v vrtcu.

5.2.1 Ročne lutke

Ročna lutka se je pojavila že v 17. stoletju in od takrat velja, da je izredno pomembna pri razvijanju domišljajske in ustvarjalne igre. Z uporabo ročne lutke otroku omogočimo, da se lažje poistoveti z različnimi živalmi, osebami ali predmeti. Mlajši otroci najraje sodelujejo v lutkovni igri ali pa se z ročno lutko igrajo sami. Medtem ko se starejši otroci vživijo v različne vloge in na tak način izražajo svoje stiske, veselje, radost in želje (Golub, 2003).

Z nesorazmernostjo in zelo kratkimi rokami pravimo, da je ročna lutka groteskna. Zanja je značilno, da je zmožna hitrih gibov in živahnosti. Njena posebnost je tudi v tem, da je skoraj edina med lutkami, ki se lahko igra z rekviziti in s svojim obračanjem vzpostavlja stik z gledalci (Milčinski, 1985).

Ročno lutko si natakemo na roko, natančneje na dlan. Animiramo oz. vodimo jo s premikanjem dlani, prstov in cele roke, pri tem pa smo skriti za lutkovni paravan ali oder. Ročna lutka velja za najživahnejšo lutko med vsemi lutkovnimi tehnologijami. Mnogi lutkarji jo postavljajo na prvo mesto, prav zaradi njenega burkaškega vedenja. Usmerjajo jo hitri gibi naših rok, kar ji daje izredno gibčnost. Naša dlan je točno v njenem težišču, zato lahko na njene premike in kretnje hitro vplivamo. Ročna lutka ima dva glavna sestavna dela, in sicer glavo in trup.

Glava je najpomembnejši del ročne lutke, ki jo natakemo na enega od prstov, najpogosteje je to kazalec. Ostali prsti, dlan ter podlaket veljajo kot

osnova za lutkino telo in roke. Trup je izdelan kot lutkin kostim, ki je nataknen na animatorjevo roko (Varl, 1997).

Te lutke zlahka uporabljamo in vzgojiteljem se zdijo še posebej primerne za igralnico. Ročne lutke pomagajo pri razvijanju fino motoričnih spretnosti, saj spodbujajo otroke, da držijo štiri prste skupaj, medtem ko upogibajo zapestje in premaknejo palec. Ko otroci z lutko govorijo in premikajo roke, se ukvarjajo s koordinacijo roka-oči, roka-usta (Crepeau in Richards, 2003).

Slika 6: Ročna lutka

5.2.2 Prstne lutke

Prstne vrste lutk so najpreprostejše, saj jih lahko samo narišemo na naše prste ali izdelamo iz različnih materialov ter nataknejo na prst (Majaron, 2006).

Primerne so za igro otrok v vseh starostnih obdobjih. Največkrat jih uporabimo za prvi stik malčka z lutko. Imenitne in preproste so za igro, motoriko prstov in komunikacijo. Majhne glavice si lahko nataknemo na prste obeh rok in tako igramo z vsemi prsti naenkrat. Prstne lutke pa lahko upodabljamo tudi tako, da prste uporabimo kot lutkine noge. Tako tvorijo zanimivo figuro, saj glava in prsti hodijo po podlagi (Varl, 1997).

Vodene so lahko na dva načina, od spodaj navzgor ali od zgoraj navzdol. So enostavne za izdelavo ter imajo hitre in energične gibe. Primerne so za manjše, intimne uprizoritve, z manjšim številom gledalcev. Teksti za prstne uprizoritve naj bodo jasni, kratki in naj vsebujejo čim bolj priročno pripovedovanje. Igra s prstnimi lutkami velja za najmanjšo obliko lutkovnega gledališča. Gre za intimno gledališče »prsti-igralci, roke-odri«. Eno prvih srečanj otroka z umetnostjo, predvsem poezijo, so prstne igre (*Lutkovno-gledališka vzgoja*, 2016).

Pri prstnih lutkah se prsti igralcev gibljejo v skladu s svojimi vlogami in nalogami. Otroško naivnost in komičnost so ohranili mali prstki in njihova igra. Glede na velikost prstne lutke je oder največkrat kar dlan sama (Cvetko, 1996).

Slika 7: Prstne lutke

5.2.3 Ploske lutke

Predhodnike senčnih lutk imenujemo ploske lutke. Vsak lik, ki ga izrežemo iz ploščatega materiala, lahko poimenujemo ploska lutka. Največkrat za to uporabimo karton ali trši papir, ki ga pritrdimo na osnovno vodilo. Naredimo mu lahko tudi kakšen gibljiv sklep. Ploska lutka je dvodimenzionalna, od koder izvira tudi njeno ime. Nima tretje dimenzije, kar pomeni, da nima debeline. Na odru je ni mogoče obračati, zato animacija te lutke ni enostavna. Ker se s strani hitro izgubi v prostoru, mora animator ves čas igre paziti, da je ne obrne preveč. Pomembno pri ploski lutki je tudi to, da se ne more igrati z rekviziti (Varl, 1997).

»Ploske lutke so pomembne za razvoj otrokove likovne občutljivosti in orientacije v prostoru. Gre za »prevod« risbe v gibanje in odnos te forme do drugega predmeta. Spozna izrazitost profilov, pojmov spredaj, zadaj, relativnost velikosti in način vzpostavljanja komunikacije na posreden način« (Majaron, 2000, str. 34).

Ploske lutke si lahko otroci ob pomoči vzgojiteljice izdelajo sami, se z njimi igrajo, pripovedujejo zgodbe, obnavljajo vsebine ter se pogovarjajo med seboj. Veljajo kot odlično didaktično sredstvo v vrtcih (Varl, 1997).

Slika 8: Ploske lutke

5.2.4 Mimične lutke

Te lutke so zelo enostavne in primerne za mlajše otroke. Za njihovo izdelavo lahko uporabimo različne odpadne materiale. Najpogosteje za to uporabimo kar rokavico ali nogavico. Nataknejo si jih na roko in z našimi prsti lutka oživi (Golub, 2003).

Varl (1997) v svoji knjigi opisuje, da je mimična lutka nastala v želji čim bolj posnemati človeka. Gibanje čeljusti spominja na odpiranje ust pri človeku ali odpiranje in zapiranje gobca pri živalski figuri. Z različno hitrostjo in gibanjem ust ali gobca lutke, poudarimo njen karakter ter posebne lastnosti lika, ki ga predstavlja. Z različnimi dodatki kot so npr.: smrček, oči, lasje, brki, ušesa, zobje ... lahko lutko spremenimo v najrazličnejše osebe.

Vse mimične lutke so vodene od spodaj navzgor. Lutkina glava je najpomembnejša, zato je celotna lutka po navadi vidna le do pasu. Poleg mimike lutka vsebuje še gestikulacijske možnosti, dinamično gibanje in uporabo rekvizitov (Trefalt, 1993).

Slika 9: Mimične lutke

5.2.5 Senčne lutke

Senčna lutka ni vidna kot objekt v igralski izvedbi, ampak kot iluzija oziroma senca, ki jo povzroča svetloba. Gledalci ne vidijo samega predmeta, ampak opazujejo njegovo senco (Županić Benić, 2009).

V preteklosti so senčne lutke izdelovali iz ustrojene prosojne bivolje kože, obarvane z naravnimi barvili. Oblikovali so jih kot stoječe figure iz profila. Vodene so bile na dolgi palici, ki je bila podaljšek ene noge, druga noga pa je bila samodejno gibljiva. Lutke so imele sklepe v komolcih in ramenih (Varl, 1997).

Lutke so enostavne za izdelavo. Izrežemo jih lahko iz kartona, tršega papirja ali vezne plošče. Pri tem moramo paziti na natančno izdelane robove. Z žico ali paličicami jih nato pritrdimo na osnovno vodilo. Okončine so lahko gibljive ali pa tudi ne. Tako kot pri ploski lutki, moramo tudi pri tej paziti, da je ne vrtimo in obračamo (Golub, 2003).

Senčna lutka je sama po sebi, tako kot ploska lutka, dvodimenzionalna. Ima višino in širino. Gledalec opazuje senco lika, ki jo žarek svetlobe pošilja na platno, zato lutka debeline ne potrebuje. Pri izdelavi moramo poskrbeti za sprednji, zadnji in stranski profil. Da bo senca vodila čim manj vidna, ga moramo pritrditi na hrbtno lutke. Gibljive dele senčnih lutk vodimo s posebnimi vodili. Največkrat roke, noge in repe naredimo samostojno gibljive. Še posebej pa moramo biti pozorni pri izrezovanju oči, saj mora skozi njih priti svetloba (Varl, 1997).

V svoji knjigi Varl (1997) razdeli senčne lutke v dve veliki skupini:

- senčne lutke, izdelane iz papirja, kartona in vezane plošče; ki na platnu pustijo temno oz. črno senco,
- senčne lutke, izdelane iz prosojnih materialov, kot so svila, plastična folija ali celofan; te lutke lahko pobarvamo z naravnimi barvili ali tuši in tako dobimo barvno senco.

Senčno gledališče ima svojo posebnost v tem, da ne opazujemo gibanja lutke v scenskem prostoru, ampak premik njene sence na platnu. Senčna lutka je vedno osvetljena in vodena od zadaj. Dogajanje animiramo z različnimi vsebinami npr. s pravljicami, basnami, glasbo. Vse te stvari pa naj bodo otrokom že poznane. Otroci lahko tako lažje razvijajo svojo domišljijo in se prepustijo čarobnosti senčnih lutk (prav tam).

Kako se liki gibljejo, je še posebej pomembno ob uprizarjanju in predstavljanju likov ter njihovih osebnosti. Priporočeno je, da platno ni čisto napeto, saj si lahko tako ustvarimo posebne učinke, ki dodatno prispevajo k dramatičnosti zgodbe. Če k vsemu naštetemu dodamo še glasbo, primerno prizorom, bo nastal izrazit kreativni dogodek, katerega se bodo otroci še dolgo spominjali (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Veliko pa lahko k zgodbi dodamo tudi z manipulacijo sence lika s tem, ko približujemo in oddaljujemo lutko od platna. S približevanjem robovi postajajo ostrejši in jasno vidni ter manjši. Z odmikanjem lutke od platna pa postajajo njeni robovi zamegljeni, nejasni, lutka pa se veča (Varvasovszky, 2000).

Slika 10: Senčne lutke

5.2.6 Lutke na palici

Lutka na palici je vsaka figura ali predmet, ki jo nataknejo na palico in s pomočjo te palice premikamo vodila. Pravimo, da lutko animiramo. Na predšolski stopnji vzgojitelji lutko pogosto uporabljajo, saj se jo odlično in enostavno animira ter je tehnološko dokaj preprosta (Varl, 1995).

Lutke na palici vodimo od spodaj navzgor. Držimo jo za palico, njene roke pa so lahko pritrjene na žicah ali pa prosto bingljajo (Milčinski, 1985).

Varlova (1995) je po svojem večletnem ustvarjanju lutke na razdelila v štiri velike skupine, in sicer:

- lutke na palici brez dodatnih vodil,
- lutke na palici z živo roko,
- lutke na palici z vodili,
- lutke na dveh palicah.

Lutke na palici brez dodatnih vodil opisuje kot ene najpreprostejših lutk tako za izdelavo kot tudi za animacijo – vodenje. Lesena kuhalnica ali žlica velja za idealno osnovo, saj nanjo prilepimo le minimalne dodatke (nos, oči, usta, pričesko in krpico za trup) in lutka je pripravljena za igro.

Malo bolj zahtevnejše, vendar se vedno enostavne za animacijo in izdelavo, so lutke na palici z živo roko. Lutkar drži z eno roko vodilo, na katerem je glava, ob tem pa z drugo roko igra lutkino roko. Ena izmed možnosti je tudi ta, da en igralec drži vodilo z glavo lutke, drugi igralec pa z obema rokama igra lutkine roke. Kadar mora lutka pri govoru gestikulirati z rokami ali se igrati z rekviziti, je najboljšje, da uporabimo prav to vrsto lutke. Lutke na palici z vodili oz. vodenimi rokami so poenostavljena varianta tradicionalnih javank. Pri teh lutkah je na palico natakljena glava, ki se v osi rahlo vrti. Nastavek trupa je v ramenskem delu, v sklepah pa ima lutka gibljive roke na vodilih. Lutkar drži lutko v eni roki, z drugo pa vodi obe lutkini roki. Lutke na dveh palicah pa uporabljamo takrat, ko želimo upodobiti živalske like, ki hodijo po vseh štirih nogah (Varl, 1995).

Preproste lutke na palici so narejene iz kuhalnic in so najpogostejše lutke med najmlajšimi otroki. Narejene so hitro, rade klepetajo, se kregajo in tudi stepejo namesto otrok, če pride do nesporazumov (Majaron, 2014).

Slika 11: Lutke na palici

5.2.7 Lutke na nitkah

Lutke na nitkah poimenujemo tudi marionete. Veljajo za tehnično najzahtevnejše med vsemi vrstami lutk. Njihova podoba se izredno približa živim osebam in živalim. Ker imajo vse okončine in glavne sklepe tako kot živa bitja, so figure v celoti (Varl, 1995).

Marionete so vodene od zgoraj navzdol. Nekatere so vodene na nitkah, druge na žici. Njeni gibi so mehki in počasni, zaradi navezanosti na nitke ali žice pa so posledično lahko lutkini gibi tudi nekoordinirani. Za dobro izpeljano delo z marioneto je potrebno veliko vaje, da se osvoji njena gibljivost (Trefalt, 1993).

Zanjo je značilno, da jo animator ne drži neposredno v svoji roki, temveč jo usmerja preko vodila in daljših ter krajših niti. Vodilo za križ je lahko v

navpični ali vodoravni legi. Za vodilo lahko uporabimo tudi debelejšo železno žico, ki jo je veliko lažje voditi kot lutko na nitkah. Gibi lutke so tako veliko bolj natančni in hitri (Varl, 1995).

Marionete najbolj uspešno upravljajo odrasli in starejši otroci, saj je koordinacija, ki je potrebna za manipulacijo strun, pogosto presejala zmožnosti tistih v zgodnjem otroštvu (Crepeau in Richards, 2003). Zaradi zahtevnosti vodenja so lutke na nitkah oz. marionete primernejše za tretjo triado osnovne šole (Golub, 2003).

Majhni otroci radi gledajo marionete, a ker so roke tako daleč od lutke, so lahko nagnjeni k prepričanju, da je ta čarobno oživila (Crepeau in Richards, 2003).

Slika 12: Lutka na nitkah

5.2.8 Maske

Maske v lutkarstvu veljajo za zelo netipične lutke. Masko si nadenemo, kadar želimo zakriti originalno osebnost, se zaščititi ter ustvariti in pokazati alternativo. Vendar v trenutku, ko pokažemo drugo osebnost, se to smatra kot igranje, kar je dejansko osnova lutkarstva. Skozi celotno zgodovino človeštva v različnih ritualih in kulturnih dogodkih je maska veljala kot lažni obraz, ki si ga poveznemo čez glavo in se izdajamo za nekoga drugega. Varl (1997) je v svoji knjigi maske razdelila v tri sklope, in sicer: obrazne maske, naglavne maske in maske celega telesa. Obrazne maske zakrijejo obraz ali oči. Naglavne maske so maske, ki zakrijejo obraz in si jih čez glavo poveznemo kot nekakšen lonec. Imamo pa tudi maske celega telesa, ki pokrijejo naše celotno telo in so kot nekakšen kostum z masko. Svoj čar maska dobi takrat, ko jo oseba uporabi in ji da življenje (Varl, 1997).

Slika 13: Maska

5.3 Vloga lutke pri razvoju otroka

Lutka je odličen didaktičen pripomoček za vsako dejavnost in za otroke vseh starosti. Za najpreprostejšo lutko ne potrebujemo več kot le roko, ki jo oživimo z govorom in domišljijo, zato jo zlahka uporabimo v vsakem trenutku in vsakem okolju. V kolikor imamo na voljo še kakšno nogavico, rokavico, kuhalnico ali kaj drugega, pa je lahko lutka še bolj izrazna. Lutka zelo kvalitetno vpliva na vsakdan v vrtcu. V sebi združuje mnogo različnih vlog, ki jih lahko menja glede na otrokove potrebe.

5.3.1 Lutka v igralnici

Vključevanje lutke v vzgojni proces opazno prispeva k manj stresnemu in bolj humanemu vključevanju otrok v skupino. Otroci se v vrtcu srečajo z lutkovno-gledališko vzgojo in različnimi vrstami lutk. Lutka je lahko ob otrocih od prihoda otrok v vrtec, ko jih prijazno in pomirjeno sprejme v skupino, pa do počitka, ko jim prebere pravljico in jih umiri (Robič, 2012).

Lutke so učinkovito orodje v igralnici, saj lahko obravnavajo fizične, čustvene, socialne in kognitivne potrebe majhnih otrok (Crepeau in Richards, 2003):

- Fizične potrebe: Otroci z uporabo lutk razvijajo fino motorične sposobnosti v rokah.
- Čustvene potrebe: Lutke zagotavljajo otrokom čustveno oporo. Otroci jim lahko postavljajo različna vprašanja, se spopadajo in spoprijemajo z različnimi situacijami ter se z njimi lahko tudi identificirajo, ko delajo v smeri vzpostavljanja zdravih čustvenih odnosov z ljudmi.
- Socialne potrebe: Socialna igra z lutkami omogoča otrokom, da preizkusijo različne družabne vloge.
- Kognitivne potrebe: Lutke zagotavljajo alternativno kognitivno spodbudo in so dovolj raznovrstne, da se lahko lotijo skoraj vseh učnih predmetov.

5.3.2 Lutka in vzgojitelj

Vsakodnevna uporaba lutk v vrtcu je izrednega pomena. Vzgojitelj lahko z uporabo lutke doseže najrazličnejše cilje na vseh področjih kurikula. Ker velja kot odličen pripomoček za motiviranje in spodbujanje otrok, naj bi se je v vrtcu posluževali čim večkrat.

V Kurikulumu za vrtce (1999) je zapisano, da morajo vzgojitelji, njihovi pomočniki ali druge odrasle osebe, ki so vključene v vzgojno delo v vrtcu, upoštevati značilnosti in razvojne zakonitosti otroka na posameznih umetniških področjih. Ta se pri vsakem posamezniku odražajo na individualen način.

Pomembno je, da preden vzgojitelj prvič uporabi določeno lutko, z njo vadi pred ogledalom. Pretvarja naj se, da je ogledalo igralnica. Ne sme pozabiti gledati lutke, ko se z njo pogovarja, ter se odzivati na to, kar govori, tako da to pokaže z glavo in komentiranjem. Druga možnost je, da prosi drugo odraslo osebo, da ga opazuje pri vaji, preden lutko uporabi v igralnici (Crepeau in Richards, 2003).

Otrok veliko lažje vzpostavi stik z lutko kot z vzgojiteljem. To lahko razložimo le na energetski ravni in z otrokovim strahom pred odraslim. Pri negotovem vzpostavljanju komunikacije nam lutka le-to močno olajša (Korošec in Majaron, 2002). Omogoča nam, da otroci na vzgojitelja gledajo z drugačnega zornega kota. Sam proces vpliva na socialni, kognitivni, čustveni in fizični razvoj otroka (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Korošec (2006) navaja, da delo z lutko nudi veliko pozitivnih stvari. Sproščen in navdihujoč pogovor, ki ga vzgojitelj vzpostavi preko lutke, mu pomaga, da njegova avtoriteta ne izstopa, ampak se skriva za lutko. To pomaga vzgojitelju lažje razumeti otroka. Če je otrok plašen, se mu lahko vzgojitelj z lutko lažje približa, saj otrok bolj zaupa lutki kot vzgojitelju.

Vzgojitelj lahko z lutkami igralnico hitro spremeni v pravi čarobni kraj. Lutke veljajo za izredno zanimive, privlačne, zabavne in fantazijske, saj ustvarjajo magično okolje, ki ga imajo otroci še posebej radi. Pogosto so lutke prezrto orodje za otrokovo nagnjenje k učenju. Pripomorejo k temu, da je spoznavanje in učenje novih vsebin zabavno in prijetno (Crepeau in Richards, 2003).

Slika 14: Spoznavanje novih vsebin z lutko

Pri igri z lutko kot ustvarjalni drami ne potrebujemo posebnega prostora, odra, prav tako ne potrebujemo rekvizitov. Pričakujemo le dobro pripravljenega in navdušenega vzgojitelja ter čas in prostor. Ko uporabljamo lutke v skupini, so izrednega pomena cilji, ki jih vzgojitelj določi za dejavnosti z lutkami in pričakovanja otrok (Korošec, 2005). Naloga vzgojitelja je, da otroke spodbuja, jim ne ukazuje, pomaga usmeriti pozornost k igralni situaciji, vodenje igre z lutko pa naj prepusti otrokom ter jim na ta način pusti odkrivati lastno pot. Otrokom naj pripravi najrazličnejše materiale in ponudi čim več različnih dejavnosti z lutko (Korošec in Geršak, 2011).

Lutke lahko vključujemo na vsa področja otrokovega razvoja in s tem dosežemo zadovoljstvo otrok, saj ustvarja lutka prijetno in zabavno

vzdušje. Vzgojitelju omogoča, da motivira in poučuje na drugačen način, s tem pa prinaša v skupino različne novosti. Ko vzgojitelj prime lutko v roke, se mora vanjo povsem vživeti in se ne sme pustiti zмести.

5.3.3 Lutka in otrok

Otroci se v predšolskem obdobju začnejo osamosvajati in iskati samokontrolo, opazovati svet okoli sebe ter pridobivati najrazličnejše izkušnje. To pomeni, da je obdobje od rojstva do šestega leta najbolj pomemben čas za učenje. Učna sposobnost človeških bitij se nadaljuje v vseh obdobjih življenja, vendar je predšolsko obdobje najintenzivnejše v primerjavi z drugimi obdobji. V tem obdobju se ljudje učijo najhitreje (Kivanc Caganaga, 2015).

Lutka velja za odličen didaktični pripomoček v vseh starostnih obdobjih otroka. Že pri najmlajših lahko spodbudimo zanimanje s prstnimi ali mimičnimi lutkami, pri starejših otrocih pa lahko te enostavnejše oblike lutk nadgradimo v bolj kompleksne in izrazne.

Lutka bistveno prispeva k razvoju posameznikove individualnosti. Otrok se preko lutke identificira z različnimi značaji, oponaša situacije v družini in družbi, gradi socialne vezi, izraža svoje intimno doživljanje sveta, razrešuje konflikte in se osvobaja egocentričnosti. Služi tudi kot pripomoček, ki spodbuja verbalno komunikacijo (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Do nepričakovanih situacij in zasukov lahko pride tudi v dialogu med lutko in otroki. V takšnih situacijah se mora ustvariti prostor za glas otrok in ustvarjanje priložnosti, v katerih se uporabljata jezik in komunikacija na nepričakovan in nenavaden način (Forsberg Ahlcrona, 2012).

Slika 15: Komunikacija preko lutk med vzgojiteljem in otrokom

Za mnoge otroke, ki se še vedno ne morejo v celoti opreti pred drugimi vrstniki ali vzgojitelji, je lahko lutka odličen srednji človek. Z njo lahko raziščejo ideje igranja vlog, prevzemanje novih osebnosti ter izmenjavo zgodb in idej. Iz več razlogov se lahko lutka pogosto počuti bolj vredna zaupanja kot nekdo od otrokovih vrstnikov ali odrasle osebe (Arnerich, 2018).

Škafar (2011) opisuje, da lutka spada v roke otroka. K igri naj se ga ne sili, prav tako naj se mu lutke na silo ne vzame, ali prekinja igre z njo, saj otrok skozi lutko razvija svoje sposobnosti in ohranja nežnost. Ob odgovorni uporabi lutka ugodno vpliva na celosten razvoj otroka. Z lutko otrok govori bolj sproščeno in zaupljivo. Lutka ga lahko popravlja tudi pri izgovorjavi ali tvorbi stavkov.

Pri oblikovanju lutk si otroci nabirajo izkušnje pri rokovanju z različnimi materiali in orodji. Čustva in domišljija ob igri z njimi zaživijo. S takšno dejavnostjo se otroci navajajo na sodelovalno delo, kar pomeni, da so lahko aktivni in hkrati sposobni prilagoditi svoje zamisli skupnim ciljem (Ban, 2009).

Otroci se morajo naučiti rokovati z lutkami. Pomembno je, da vzgojitelj otrokom najprej na ustrezn način predstavi lutko ter pokaže, kako se z njo pravilno ravna. Če otroci nimajo določenega vzorca za njeno ustrezno uporabo, je bolj verjetno, da jo bodo uporabili kot orožje ali jo poskušali razstaviti. Vzgojitelj naj lutko preda otroku in ga prosi, da z njo pokaže le nekaj preprostih gibov, kot so smeh, mahanje ali kimanje. Potem naj dovoli, da otrok uporabi svoja gibanja in sledi predlogom ostalih otrok. Lutke lahko vzgojitelj nato razdeli celotni skupini ali manjšim skupinam otrok za nadaljnje demonstracije. Vzgojitelj naj predvidi zlorabe, kot je udarjanje z lutko, vrtanje s palico ali trganje kosov z lutke, ter seznanj otroke z nastalimi posledicami (Crepeau in Richards, 2003).

Lutka mora biti med otroki, da jo lahko prijemajo. Preden stopi z njimi v vzgojno-izobraževalni proces, si mora pridobiti njihovo zaupanje. Dotik med lutko, otrokom in vzgojiteljem pa je nujno potreben.

5.4 Otrokov razvoj ob igri z lutko

Lutka ima močan vpliv na otroka na več različnih ravneh. Otroku je v veliko pomoč pri izražanju in obvladovanju čustev (npr. strah, jeza). Hkrati lahko otrok z njeno pomočjo razvija socialne veščine ter naveže stik s sovrstniki in okoljem. Lutke so tudi način spoznavanja, da se otrok nauči novih vsebin in razvije pomembne življenjske sposobnosti (komunikacija, domišljija).

5.4.1 Vpliv lutke na čustveni razvoj

Čustva so duševni procesi in stanja, ki izražajo človekov vrednostni odnos do zunanjega sveta in do samega sebe (Lamovec, 1991). Lutka od otroka zahteva, da se vživi v njeno situacijo in način njenega doživljanja, zato je lahko izredno motivacijsko sredstvo za bogatenje otrokovega čustvenega potenciala. S tem otroku razvijamo možnost za razumevanje stvari iz različnih zornih kotov (Korošec, 2003).

Preko igre z lutko lahko dobro vplivamo na otrokovo čustvenost. Otrok se z lutko identificira, govori v njenem imenu in pri igri pogosto zaigra situacijo, ki je nanj naredila močan vtis. Čeprav pri igri podoživlja čustvo, pa to ni tako močno kot v stvarnosti. Igre z lutko čustveno razbremenijo otroka, odraslim pa lahko omogočijo vpogled v njegove konfliktno situacije (Pokrivka, 1985).

V zgodnjem otroštvu se nadaljuje razvoj prepoznavanja in razumevanja tako temeljnih kot tudi sestavljenih čustev. Otroci so skozi svoj razvoj vse bolj dojemljivi do doživljanja več različnih čustev hkrati. Glavni razvojni napredek v tem obdobju se kaže na področju nadzora nad čustvenim izražanjem in doživljanjem, ki postaja vse bolj socialno spremenljivo in uravnoteženo (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004). Lutke so odlične za razvoj empatije, saj imajo izredno široko paleto čustev. Otroci se na tak način učijo, kako ravnati s svojimi čustvi, ki s pomočjo lutke lažje izražajo.

Prav tako lahko lutke naučijo otroke prepoznavati čustva drugih otrok (Arnerich, 2018).

Čustva, kot so veselje, žalost in strah, so osebne reakcije na izkušnje, ki so povezane z vedenjskimi in telesnimi spremembami. Enak razpon čustev imajo vsa normalna človeška bitja. Ljudje se razlikujejo v tem, kako pogosta so določena čustva, kateri dogodki jih sprožijo in kako na njih reagirajo. Čustva opravljajo več funkcij, ki so pomembne za preživetje in dobro počutje. Tako lahko drugim sporočamo naše notranje stanje in izvabljammo njihov odziv. Še posebej je to pomembno pri dojenčkih, ki so povsem odvisni od drugih oseb. V obdobju malčka prehaja na otroka vodenje in uravnavanje vedenja (Papalia, 2003).

Otroci doživljajo čustva tudi v trivialnih situacijah. Ta so lahko vsebinsko prazna ali popolnoma banalna. Z razvojem se pogostost otrokovih čustev spreminja. Otrok se postopno uči zmanjševati čustvene izraze. Z razvojem pa se spreminja tudi moč čustev, kar pomeni, da ena postanejo intenzivnejša, druga pa šibkejša (Zupančič, 1996).

5.4.2 Vpliv lutke na socialni razvoj

Socialni razvoj se začne že ob rojstvu, in sicer v okolju, kjer otrok odrašča. Je zelo kompleksen proces, pri katerem si otroci v zgodnjem otroštvu razvijejo predvsem sposobnosti reševanja problemov, poveča pa se tudi sposobnost komuniciranja (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009). Če lutke uporabljamo v vsakodnevni pogovorih, omogočimo otrokom bogatejši besednjak. Na ta način postanejo sposobni razumeti simbolno vrednost vizualnih znakov in jezik neverbalne komunikacije. Z lutko se učijo tudi sodelovanja z drugimi vrstniki in tako izboljšujejo svoje individualne zmožnosti (Kivanc Caganaga, 2015).

Med otrokovo igro z igračami lahko opazujemo razvoj otrokovega socialnega obnašanja do prisotnih oseb, razvoj otrokovega obnašanja v

zvezi s predmeti, ki jih uporablja pri igri, ter razvoj otrokove sposobnosti koordinacije lastne predmetne in socialne dejavnosti (Marjanovič Umek in Zupančič, 2001).

»Lutka nudi priložnost urejanja socialnih veščin, nujnih za izgradnjo socialnega jaza. Ker je kreativno lutkarstvo načeloma skupinska dejavnost, zahteva, da se otroci med sabo poslušajo, da počakajo na vrsto, skušajo drug drugega razumeti in da spoštujejo ideje, predloge in občutke drugih« (Ivon, 2010, str. 41). Ker je sodelovanje nujno za potek dejavnosti, so otroci motivirani za razvijanje tistih veščin, ki so potrebne za delo v skupini. Kot smo že omenili, se otrok s pomočjo lutke lažje vključi v skupinsko situacijo. Z njeno pomočjo se lahko obrne na prijatelja, se sam pogovarja z njo ali na kakršen koli drug način vzbudi pozornost skupine (prav tam).

Ob igri z lutko se otroci učijo socializacijskih spretnosti, komunikacije in tudi reševanja manjših konfliktov. Razvijajo se solidarnost, dopuščanje različnosti in medsebojna pomoč (Korošec, 2006).

Preseganje egocentrizma je pogoj za razvoj socialnih interakcij, ki se kaže v razvoju socialne in čustvene empatije ter razumevanju sebe in drugih. V zgodnjem otroštvu otroci deloma že preidejo iz stopnje egocentričnosti na stopnjo empatije, kar pomeni, da vse bolj razumejo, da imajo tudi drugi ljudje svoja čustva, misli in probleme. Opazimo lahko, da otroci prijateljstvo že razumejo kot dlje časa trajajoč odnos, v katerem lahko pride tudi medsebojnih sporov in konfliktov. Poleg pozitivnega vedenja med prijatelji pa prihaja med njimi tudi do negativnega socialnega vedenja, saj skupaj preživijo več časa. Posledica je večja možnost konfliktov, katere otroci rešujejo na različne načine (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

»Otroci se morajo naučiti poslušati, poskušati razumeti, argumentirati svoje mišljenje, vzporejati svoje ideje z drugimi, razvijati kritično mišljenje, sprejemati odločitve in sprejeti končno odločitev skupine, čeprav je to

včasih frustrirajoče, še posebno, če je izbrana ideja nekoga drugega« (Debouny, 2002, str. 72).

5.4.3 Vpliv lutke na spoznavni razvoj

Spoznavni razvoj je v predšolskem obdobju izredno hiter in je v tesni povezavi s čustveno-osebnostnim razvojem. Proti koncu prvega leta otrokove starosti se med otrokom in enim odraslim razvije močna povezanost. Na področju spoznavnega razvoja se pojavi simbolna funkcija in množica človeku specifičnih socialnih značilnosti, ki otroku omogočajo socialno učenje. Povečanje igralne dejavnosti otrok in njihove domišljije je značilno predvsem za zgodnje otroštvo (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Otrokovo paleto izraznih sredstev znatno razširi dramska igra z lutkami (telesni gibi, obrazna mimika, različni zvoki, lutke) in mu tako pomaga izraziti misli z neverbalnimi sredstvi. Lutkovno-dramske dejavnosti spodbujajo otrokovo domišljijo, mišljenje in besedno izražanje. Otrok živahno in z lahkoto spregovori o igri ter o svojih občutkih med predstavo. Rad daje pripombe o igri drugih otrok in želi imeti videoposnetke pravljič, v katerih igra (Korošec in Majaron, 2002).

Gledališke in lutkovne dejavnosti omogočajo otroku, da izhaja iz samega sebe. Razvije individualne sposobnosti in popolnoma nov, izviren in oseben način komunikacije. Ob lutki se otrok bolj sproščeno in lažje izraža ter komunicira z vsemi čutili in z vsem telesom. Na ta način potem celostno dojema tudi učni proces in se vanj vključuje brez zadržkov (prav tam).

5.5 Čarobna moč lutke

Čeprav lutka oživi šele v rokah vzgojitelja, otroci verjamejo, da je med njimi čisto druga oseba. Prepričani so, da vzgojiteljica njihovih skrivnosti ne ve, čeprav je lutka oživila v njenih rokah, zato ji vse zaupajo. To je čarobna moč lutke (Korošec in Majaron, 2002).

Čarobno moč lutke poudarja tudi Cvetko (2010). Pravi, da z vključevanjem lutk in gledališča v otrokovo aktivno in domišljjsko igro omogočamo otroku izmenjavanje izkušenj. Tako mu neposredno približamo njegov kulturni in civilizacijski okvir. Poleg tega mu tako nudimo možnost, da odraste, dozori in podoživi izkušnje, s katerimi bo lažje postal samostojna in enkratna osebnost na emocionalnem, socialnem, psihomotoričnem in kognitivnem področju.

5.5.1 Razvoj domišljije

Majaron (2014) navaja, da je odnos, ki ga ima otrok do svojih igrač, lahko primerljiv z verovanjem v metaforo predmeta. V njegovi domišljiji ima vsak predmet dušo. Igrače in predmeti prevzamejo vlogo sveta domišljije, v katerem otrok sam narekuje pravila in išče mogoče rešitve za svoje probleme.

Otrok se s svojo domišljijo lahko postavi v drug svet, čas, kraj in postane čisto druga oseba. Domišljija je začetek poti k ustvarjalnosti. Ta je pomembnejša od pomnjenja množice informacij, ki jih lahko s pomočjo današnje tehnike hitro najdemo. Da bo otrok znal informacije in izkušnje, ki jih dobiva, ustvarjalno, s polno domislic, razvijati in uporabiti, mu mora za to vzgojitelj dati možnost. Z ustvarjalno igro z lutko nudimo in dopuščamo otroku lastno pot in osmislimo njihovo delo, ki tako postane zanimivejše. Domišljija je pomembnejša od znanja (Korošec, 2006).

Obstaja mnogo različnih dejavnosti, pri katerih si otrok lahko razvija domišljijo. Nekatere izmed njih so (Korošec in Majaron, 2002):

- sproščena igra z lutko,
- igra v kotičkih,
- animacija lutk,
- izmišljanje pesmic in zgodbic,
- pripovedovanje o sanjah,
- različne likovne delavnice, kjer otrok ustvarja na način brez določene teme in dodatnih navodil,
- izdelovanje lutk,
- lutkovna predstava (dramatizacija),
- opazovanje slik in opisovanje,
- upodobitve gibanja različnih živali, oseb, predmetov ...

Slika 16: Animacija lutke

5.5.2 Spodbujanje ustvarjalnosti

Lutke dajejo otrokom možnost, da razvijejo svojo ustvarjalno stran. Otroci lahko sami načrtujejo dejavnosti, v katerih so lutke kombinirane z igro. Oblikujejo in načrtujejo naj vse od zgodbe do lutk na odru. Otroci med ustvarjanjem razvijajo svojo domišljijo, ki jih lahko vodi v različne zanimive in edinstvene ideje. Med ustvarjanjem oziroma izdelovanjem lutke otroci že razmišljajo, kakšno vlogo bo ta imela. Ustvarjalnost pa dodatno povečuje otrokova motivacija, ki je ključnega pomena za aktivno sodelovanje pri dejavnostih (Kivanc Caganaga, 2015).

»V prvi vrsti je pomembno, da otrok sam ustvarja lutko. Sam si jo zamisli, jo izdelava in nazadnje tudi oživi s svojo energijo in čustvi. Pri delu z lutkami postanejo bolj ustvarjalni« (Korošec, 2006). Lutke so v večini preproste za izdelavo in jih lahko izdelamo tudi iz odpadnih materialov. S tem se otrok spoznava z različnimi materiali pomenom ponovne uporabe. Z minimalnim finančnim vložkom lahko izdelamo zelo priročne in uporabne didaktične pripomočke.

Slika 17: Izdelovanje scene

Slika 18: Igra z lutkami in sceno, katere so otroci izdelali sami

Človekova splošna lastnost je ustvarjalnost. Ustvarjalni smo lahko na različnih področjih, kot sta umetnost, znanost ali pa tudi v preprostih vsakdanjih opravilih. Izvirno, svobodno, drzno in inovativno mišljenje je pri ustvarjalnosti izrednega pomena. Igra z lutko predstavlja velik izziv, ki omogoča porajanje idej, sprošča asociacije in ugodje ter sproščenost ob ustvarjalnem reševanju problemov. Otrokom se predstavi nek problem, ki ga individualno ali v skupini obdelajo, predelajo z veliko mero ustvarjalne svobode ter iščejo lastne rešitve. Pomemben proces se odvija, ko otrok ustvarja svojo lutko. Najprej si jo mora zamisliti v svoji domišljiji, izdelati s svojimi rokami ter oživeti s svojo energijo in čustvi. Ustvarjanje in oživljanje lutke prekašata vse otrokove ustvarjalne dejavnosti. Nemalokrat iz otroških rok dobijo svojo vidno podobo pojmi, kot so strah, jeza, rojstvo, žalost, ljubezen, smrt ... (prav tam).

5.5.3 Lutka za razvoj govora

Ogledalo govornega izražanja predšolskih otrok so igre z lutkami. Močno pripomorejo h govornemu razvoju, saj pri igri z lutko uporaba jezika hitro preide v igro. Otrok se svobodno igra s formami jezika, jih različno kombinira, si izmišlja daljše dialoge ali monologe ter se igra z različnimi glasovi in besedami. To pomeni, da govor ni le sredstvo za komuniciranje (Pokrivka, 1985).

S pomočjo različnih iger se otrok lahko nauči (Marquardt in Jerg, 2010):

- izgovarjave različnih glasov in izražanja določenega počutja in občutenja (npr. oh – ko je začuden, tititi – za grajanje),
- izražanja osnovnih emocij s pomočjo zvoka (npr. vljudno odklanjanje z nežnim »ne ne«, naveličano odklanjanje z padajočim »neee«, agresivni »NE!«)
- izražanja tonov za različne jedi, tekočine in s temi povezane aktivnosti ter počutja (npr. pihanje čaja),
- glasnega in tihega izražanja za različne aktivnosti (npr. kdaj je potrebno šepetati, kdaj se normalno pogovarjati, kdaj se glasno govori ali celo vpije).

Katera koli lutka lahko spodbudi najtišjega in zadržanega otroka, da prične govoriti. Lutke podrejo zidove in pomembno prispevajo k spodbujanju govora. Otrok se bo lažje odprl in pričel komunicirati z ljudmi okoli sebe s pomočjo lutk. Lutka lahko postane otrokov prijatelj in zaupnik, čeprav je vodena s strani odrasle osebe. Mnogo staršev in vzgojiteljev je presenečenih, kako se otrok obnaša v interakciji z lutko v primerjavi z njimi (Bennett, 2016).

Preko lutke lahko otrok komunicira z drugo osebo ali pa se pogovarja sam s sabo. Svoja čustva plašni otroci velikokrat lažje izrazijo preko lutke, v primerjavi z egocentrični otroki, ki se morajo lutki podrediti, če želijo z drugimi vzpostaviti komunikacijo (Korošec in Majaron, 2002).

Kreativna dramska vzgoja daje otroku možnost za pogosto zapostavljeno nebesedno komunikacijo. Tisti otroci, ki imajo nizko sposobnost govornega izražanja, imajo po navadi težave pri vključitvi v komunikacijo. Lutka ima tudi nebesedni vidik, zato lahko otroke spodbudi, da vstopijo v komunikacijo. Kaj lutka vidi, čuti, sliši nam lahko pokaže le z gibanjem. Otroka bodo k eksperimentiranju z glasovi in besedami ter kasneje tudi k razvoju govora spodbudile spontane igre. Zavedati se moramo simbolne vrednosti nebesednih znakov in to prenašati na otroke (Korošec, 2006).

5.5.4 Lutka kot motivator

Z lutko se lahko otrok sreča že ob vstopu v vrtec. V vzgojiteljevih rokah je lutka kot oseba, ki sprejme otroka v novo okolje. Pri motivaciji otroka si vzgojitelj na ta način zelo pomaga, otrok pa lahko ob tem izgubi strah pred novim okoljem (Majaron, 2002). Lutka lahko predstavlja motivacijo pri drugih pedagoških dejavnostih v vrtcu in izven njega ter pri kurikularnih vsebinah (npr. maska lahko vodi plesne delavnice, naravoslovne dneve, športne aktivnosti ...).

Slika 19: Lutka kot motivator otrok

Za dobro motiviranost otrok je ključnega pomena njihova samopodoba. Na tem področju predstavlja lutka optimalno sredstvo za doseganje teh ciljev. Med igro z lutko se otrok hitro nauči sebe videti in sprejemati kot edinstveno bitje, kateremu nihče ni enak. Tako dobiva občutek

pomembnosti in samozavesti (Čudina – Obramović, 1990 v Ivon, 2010, str. 40).

5.5.5 Lutka kot terapevtsko sredstvo

Otroci se lahko zelo hitro navežejo na določene predmete (lutke, plišaste igrače ...), ki jim predstavljajo oporo v kriznih situacijah in pomagajo pri premagovanju strahu ter delujejo kot terapevtsko sredstvo.

Na lutko otrok prenaša človeške lastnosti in preko nje podoživlja svoje vsakodnevne situacije (Paškvan, 2010). Robič (2010) opisuje, da lutka otroka spremlja v dobrem in slabem. Odlično lahko služi kot terapevtsko sredstvo in pomaga še posebej sramežljivim, boječim in manj pogumnim otrokom. Lutka postane otrokova prijateljica in zaupnica, ki ji otrok zaupa svoje skrivnosti.

Slika 20: Lutka kot terapevtsko sredstvo

V primeru duševnih stisk in psihičnih motenj, lahko otrok preko lutke veliko lažje izrazi svoje notranje življenje. Lutka kot terapevtsko sredstvo dobi svoj smisel predvsem pri preslikavi otrokovih težav na lutko (Paškvan, 2010).

Vera v lutko, znanje za njeno izdelavo ter učinkovita animacija lutke so pomembni pogoji za uporabo lutke v te namene. Motivacija je najpomembnejši dejavnik terapevtskega dela, ki jo zaradi svoje privlačnosti, čarobnosti in preprostosti lutka samo še poveča. Terapevtsko delo bo najbolj učinkovito takrat, ko bo delo zanimivo tako otrokom kot tudi vzgojiteljem (Brezničar, Šušteršič, Vižintin, Oven in Petrovič, 2014).

Nemogoče je predvideti, kako se bodo posamezni otroci odzvali na določene lutke. Nekateri jih lahko popolnoma prezrejo. Drugi bodo vključeni in tako ustvarjali zgodbe o lutki, zasebno, s prijatelji ali z odraslo osebo.

5.5.6 Lutka kot pomoč pri reševanju težav

Otrok se ob lutki sprosti, tako govorno kot tudi telesno. Lutka nudi možnost, da na lažji način prepoznamo vzroke za posameznikove težave. Pomaga pri vrednotenju samega sebe, načinu dojetanja, razumevanja konfliktnih situacij in notranjega dogajanja. Spozna njegove težave in motnje. Ima neverjetno izrazno moč pri otroku. Otrok se s pomočjo lutke umiri in stopi v čudoviti svet pravljic. Ker se z njo hitro poistoveti, lažje prebrodi strahove in težave, s katerimi se srečuje. (Brezničar, Šušteršič, Vižintin, Oven in Petrovič, 2014).

5.5.7 Lutka kot pomoč pri uresničevanju drugih ciljev

Lutko že nekaj časa ne obravnavamo več le kot sredstvo, s katerim motiviramo otroke ali z njimi pripravljamo različne dejavnosti. V rokah vzgojitelja postaja njena moč vse bolj magična (Korošec in Majaron, 2002). V knjigi Robič (2010) navaja, da je lutka sredstvo, s katerim lahko dosežemo cilje na različnih področjih otrokovega razvoja.

Posamezne otrokove inteligence oziroma sposobnosti ali talente z lutkovno dejavnostjo izvrstno razvijamo. Otrok pri igri z lutko prevzema

različne vloge, se s tem uči vživeti v drug položaj ter poskuša z drugega vidika razumeti dano situacijo. Na takšen način si razvija empatijo. Hitreje in lažje na takšen način usvoji tudi kurikularne cilje. Med izdelavo lutke, pripravljanjem prizorov ali medtem ko poskušajo lutki razložiti nekaj, kar ona ne zna, snov mimogrede in nezavestno osvojijo. Ob tem se niti ne zavedajo, da so se poleg igre tudi učili in naučili (Korošec, 2006).

Ravnanje in manipuliranje z lutkami pomaga otroku razviti grobe in fine motorične sposobnosti (Bennett, 2016). Gibalne sposobnosti otroka se lahko tako z uporabo lutk bistveno izboljšajo. Animacija lutk, kot so telesne lutke, ki so vezane na posamezne dele telesa, otroka preusmerijo na občutenje posameznih sklopov mišic, ki jih otrok postopoma vse bolj obvladuje (Majaron, 2000). Dve osrednji prvini telesne inteligence, ki sta prisotni pri igri z lutko, sta obvladovanje telesnih gibov in gibanje celega telesa. Preko igre z rekvizitom pa se razvija tudi spretno ravnanje s predmeti (Gardner, 1993).

Slika 21: Ples s telesnimi lutkami

Peštaj (2000) navaja, da ima igra z lutkami didaktično vlogo. Otrok lahko preko nje usvoji kulturne, etične, civilizacijske, estetske, tradicionalne in socialne vrednote.

6 SKLEP

Lutka s svojo posebno močjo in energijo oživi otroške duše. Je didaktično pomagalo, ki nam pomaga, da se lažje povežemo z otroki. Otroci v lutki vidijo svojo prijateljico, ki ji lahko zaupajo svoje misli in težave. Deluje kot močan motivator in nudi oporo na različnih področjih otrokovega razvoja.

Je pomembno vzgojno sredstvo, ki nam pomaga doseči najrazličnejše cilje. Lutka je z otroki v vrtcu ob različnih priložnostih, kot so jutranji krog, pripovedovanje pravljic, učenju in utrjevanju učnih vsebin ali pa kar tako. Otroci ji verjamejo vsako besedo, vzgojitelja pa lahko hitro reši iz zagate, v kateri se nepričakovano znajde. Lutka močno olajša komunikacijo med vzgojiteljem in otroki. Posamezne vrste lutk lahko uporabimo na različne načine. So učinkovito orodje v igralnici, saj lahko obravnavajo fizične, čustvene, socialne in kognitivne potrebe otrok.

Lutka ima močan vpliv na otrokov čustveni, socialni in spoznavni razvoj. Otrok se z lutko identificira in preko nje izraža svoja čustva. Velja za izredno motivacijsko sredstvo, ki otrokom pomaga pri izražanju in doživljanju različnih čustev, kot so npr.: veselje, strah, jeza. Igre z lutko otroka čustveno razbremenijo in nam pomagajo, da lažje prepoznamo njegove čustvene odzive. Socialni razvoj je zelo kompleksen proces, ki se začne že ob rojstvu. Lutke lahko uporabljamo v vsakodnevnih pogovorih in dejavnostih. Z njimi otroci bogatijo besednjak, se učijo socializacijskih spretnosti, razvijajo in povečujejo sposobnosti komuniciranja, reševanja problemov ter izboljšujejo svoje individualne zmožnosti. Lutka dobro vpliva tudi na sodelovanje otrok. Pomaga jim, da se lažje vključijo v skupinsko situacijo, skušajo razumeti drug drugega, se med seboj poslušajo ter spoštujejo ideje, občutke in predloge drugih. V predšolskem obdobju je spoznavni razvoj izredno hiter in je v tesni povezavi s čustveno-osebnostnim razvojem. Lutkovne dejavnosti omogočajo otroku, da izhaja iz samega sebe, razvija domišljijo, mišljenje in besedno izražanje. Z

razvijanjem individualnih sposobnosti, pa lažje spregovori o svojih občutkih.

Lutka ima čarobno moč. Z njo si lahko pomagamo na različnih področjih otrokovega razvoja. Je močno motivacijsko sredstvo, ki pomaga vzgojiteljem pri motivaciji otrok in doseganju učnih ciljev. Vsaka lutka lahko spodbudi še tako tihega in zadržanega otroka, da začne govoriti. Otroka k razvoju govora spodbudijo tudi lutkovne igre, pri katerih se svobodno igra s formami jezika, glasovi in besedami. Z lutkami lahko na odličen način razvijamo otrokovo domišljijo, saj se preko njih zlahka postavijo v drug svet, čas in kraj. Z ustvarjanjem lutk, oblikovanjem zgodbe in načrtovanjem njene izvedbe spodbujamo otrokovo ustvarjalnost. Pomembno je, da si lutko otrok sam zamisli, izdelata in nazadnje tudi oživi s svojo energijo in čustvi. Lutke so odlično terapevtsko sredstvo, ki pomagajo še posebej boječim, sramežljivim in majn pogumnim otrokom. Pomagajo tudi pri reševanju drugih težav, saj se otrok z njimi hitro poistoveti ter lažje prebrodi strahove in težave, s katerimi se srečuje. Lutko že nekaj časa obravnavamo kot sredstvo, s katerim dosegamo cilje na različnih področjih otrokovega razvoja, kot so npr.: razvijanje inteligence, empatije, grobe in fine motorike ...

LITERATURA

- Arnerich, M. (2018). Using Puppets In The Early Years: What Are They Good For?. *Family*. Pridobljeno 18. 9. 2018, iz <https://family.co/blog/management/using-puppets-in-the-early-years-what-are-they-good-for/>
- Ban, T. (2009). *Otrok ustvarja lutke*. Domžale: Tamaj.
- Bastašič, Z. (1990). *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bennett, A. (2016). Benefits of teaching through puppet play. *Parent Circle*. Pridobljeno 17. 9. 2018, iz <https://www.parentcircle.com/article/benefits-of-teaching-through-puppet-play/>
- Borota, B., Geršak, V., Korošec H., in Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Brezničar, S., Šušterič, M., Vižintin, B, Oven, A., Petrovič, M., Bezeljak, N. (2014). *Izdelava lutke, lutka in lutkovna igra kot terapevtski in didaktični pripomoček*. Maribor: Kulturno umetniško društvo Moment.
- Crepeau, I. in Richards, M. (2003). *A show of hands: using puppets with young children*. United States of America: Redleaf Press.
- Cvetko, I. (1996). *Slovenske otroške prstne igre*. Radovljica: Didakta.
- Debouny, E. (2002). *Puppets as a teaching tool*. V Majaron, E. in Kroflin, L. (ed.), *Puppet what a miracle!* Zagreb: Croatian Centre of UNIMA and UNIMA Slovenija.
- Đerić, Z. (2011). *From a toy in child's hands to a puppet in a children's show*. V Jurkowski, H. in Lazić, R. (ur.). *Theatre for children – artistic Phenomenon*. Subotica: Open University Subotica, International Festival of Children's Theatres.

- Forsberg Ahlcrona, M. (2012). The puppet's communicative potencial as a mediating tool in preschool education. V IJEC, št. 44, str. 171 – 184.
- Gardner, H. (1993). *Razsežnosti uma*. Ljubljana: Založba Tangram.
- Golub, Z. (2003). *Šolsko lutkovno gledališče z zbirko lutkovnih igric*. Nova Gorica: Educa.
- Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Kivanc Caganaga, C. (2015). The role of Pappets in Kindergarted Education in Cyprus. *Scientific Research An Academic Publisher*. Pridobljeno 18. 9. 2018, iz <https://www.scirp.org/journal/PaperInformation.aspx?PaperID=68496>
- Korošec, H., in Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. (2003). Lutke in gledališka igra kot oblika simbolne igre. *Svobodna pedagogika* LIV/2. 190-204.
- Korošec, H. (2005). Lutka – otrokov vsakdan v šoli. V *Razredni pouk*, št. 2, str. 35-41.
- Korošec, H. (2006). Kreativne dejavnosti z lutkami kot proces. V Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. in Geršak, V. (2011). *Umetnost – prostor otrokovega doživljanja in izražanja*. V Devjak, T. in Batistič-Zorec, M. (ur.). *Pristop Reggio Emilia – izziv za slovenske vrtce*. Ljubljana: Pef.
- Kreft, M. (1992). *Lutka in slovenski intelektualec*. V J. Filo (ur.), *29 Festival otrok in umetnosti* (str. 14-15). Maribor: Černel – Rogina, Radizel.

- Kurikulumu za vrtce (1999), Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Lamovec, T. (1991). *Emocije*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, oddelek za psihologijo.
- Majaron, E. (2000). Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov. *Lutka*, št. 56, 33-35.
- Majaron, E. (2002). *Lutka pri oblikovanju mladega človeka*. V: Korošec, H., Majaron, E. (ur.) (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Zbornik prispevkov iz teorije in prakse. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Majaron, E. (2014). *Vera u lutku*. Subotica: Otvoreni univerzitet: Međunarodni festival pozorišta za decu.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Založba Rokus.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2001). *Psihologija otroške igre. Od rojstva do vstopa v šolo*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Marquardt, P. P., Jerg, S. (2010). *Theaterspielen mit Kindern ab zwei Jahren*. Berlin. Cornelsen Verlag Scriptor.
- Milčinski, J. (1985). *Lutkovne igrice*. Ljubljana: DZS.
- Papalia, D. (2003). *Otrokov svet*. Ljubljana: Educy.
- Peštaj, M. (2000). *Zlatko Bastašič in njegovo terapevtsko delo z lutkami*. Lutka, 56. Ljubljana: Lutkovno gledališče Ljubljana v sodelovanju z UNIMA Slovenija in Ustanovo lutkovnih ustvarjalcev Slovenije.

- Pokrivka, V. (1985). *Djete i scenska lutka*. Zagreb: Školska knjiga.
- Sirigatti, S. (2014). The wonders of puppets play for a child's development. *A Smarter Beginning*. Pridobljeno 18. 9. 2018, iz <http://asmarterbeginning.com/wonders-puppet-play-childrens-development/>
- Robič, A. (2010). Otroci imajo radi lutke. *Vzgojiteljica*, XII(3), 19-20.
- Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: GRAFIS d.o.o.
- Varl, B. (1995). *Lutke na nitkah*. Šentilj: Založba Aristej.
- Varl, B. (1995). *Lutke na palici*. Šentilj: Založba Aristej.
- Varl, B. (1997). *Maske*. Šentilj: Založba Aristej.
- Varl, B. (1997). *Mimične lutke*. Šentilj: Založba Aristej.
- Varl, B. (1997). *Ploske lutke*. Šentilj: Založba Aristej.
- Varl, B. (1997). *Ročne lutke*. Šentilj: Založba Aristej.
- Varvasovszky, L. (2000). *Bremenski mestni godci*. Šentilj: Aristej
- Zapiski s predavanj. *Lutkovno-gledališka vzgoja*. (2016). Maribor: Pedagoška fakulteta
- Zupančič, M. (1996). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, oddelek za psihologijo.
- Županić Benić, M. (2009). *O lutkama i lutkarstvu*. Zagreb: Leykam international.

SLIKOVNI VIRI

Slika 1: Spontana igra z lutko

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz

<http://glamorgankindergartentorbay.blogspot.com/2013/09/puppets-continue-to-be-enchanting-at.html>

Slika 2: Priprava prizora s senčnimi lutkami

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz <http://onlineresize.club/pictures-club.html>

Slika 3: Pripovedovanje zgodbe z lutko

Pridobljeno 12. 3. 2019, iz <http://www.vrtec-krsko.si/10-1-lutka-franca-in-gledalisce-kamisibaj/>

Slika 4: Učenje umivanja zob s pomočjo lutke

Pridobljeno 9. 3. 2019, iz <https://www.mojaobcina.si/vransko/novice/vrtec-in-zobjedi-crwicki.html>

Slika 5: Izdelovanje lutk

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz

<http://glamorgankindergartentorbay.blogspot.com/2013/09/puppets-continue-to-be-enchanting-at.html>

Slika 6: Ročna lutka

Pridobljeno 12. 3. 2019, iz <https://mojpogled.com/ustvarjamo-rocna-lutka-za-predstavo/>

Slika 7: Prstne lutke

Pridobljeno 14. 3. 2019, iz <https://www.mklj.si/prireditve/item/8114-od-pravljice-do-lutke-jana-maja-valentincic>

Slika 8: Ploske lutke

Pridobljeno 9. 3. 2019, iz <https://www.dobrateta.si/index.php/odobriteti/75-vizija-in-poslanstvo>

Slika 9: Mimične lutke

Pridobljeno 9. 3. 2019, iz <http://www.njfamily.com/Valentines-Day-Sock-Puppet-Craft/>

Slika 10: Senčne lutke

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz http://www2.arnes.si/~oskpokskof1s/vrtec/pikapoka/okt_12.htm

Slika 11: Lutke na palici

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz <http://lysa-ustvarja.blogspot.com/2014/06/pocitniska-kraftnica-za-otroke.html>

Slika 12: Lutka na nitkah

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz <http://www.antus.si/ustvarjanje/ideje/2015/08/kopitljava-marioneta/>

Slika 13: Maska

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz [https://rubirudi.com/brezplacna-ustvarjalna-delavnica/pustna-mask/#lightbox\[gallery\]/0/](https://rubirudi.com/brezplacna-ustvarjalna-delavnica/pustna-mask/#lightbox[gallery]/0/)

Slika 14: Spoznavanje novih vsebin z lutko

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/vrtec_trzic.pdf

Slika 15: Komunikacija preko lutk med vzgojiteljem in otrokom

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz <http://www.henryfordlivewell.com/3-ways-to-help-children-through-grief/teacher-woman-playing-with-child-boy-with-finger-puppets-in-the-classroom/>

Slika 16: Animacija lutke

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz http://527.gvs.arnes.si/vrtec/wordpress/?page_id=1086&album=7&gallery=559

Slika 17: Izdelovanje scene

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz http://527.gvs.arnes.si/vrtec/wordpress/?page_id=1086&album=7&gallery=559

Slika 18: Igra z lutkami in sceno, katere so otroci izdelali sami

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz http://527.gvs.arnes.si/vrtec/wordpress/?page_id=1086&album=7&gallery=559

Slika 19: Lutka kot motivator otrok

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz <http://www.village-nursery.co.uk/2017/04/13/communication-langauge-puppets/>

Slika 20: Lutka kot terapevtsko sredstvo

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz <https://www.raisingarizonakids.com/2009/01/puppet-play-setting-the-stage-for-social-skills/>

Slika 21: Ples s telesnimi lutkami

Pridobljeno 15. 3. 2019, iz <http://www.vrtec-dragatus.si/?p=9923>